

УДК 7.05:7.01

ДИЗАЙН І ФІЛОСОФІЯ: У ПОШУКАХ ТОЧОК ДОТИКУ

СЕРГЕЄВА Наталія

Черкаський державний технологічний університет, Черкаси, Україна
sn_design@ukr.net

Представлено аналіз можливостей філософії в контексті формування сучасної теорії дизайну. Надані автором обґрунтування спираються на розуміння ролі філософії як: важливого чинника становлення науки дизайну, інструменту визначення й вираження її сутності, вагомого засобу корекції й утримання цієї сутності у межах гуманістичних цінностей людства. Метою дослідження слугувало виявлення зазначених точок дотику сфер дизайну та філософії; їх актуалізація в сучасних умовах пошуку ідеологічно-концептуального підґрунтя практичної діяльності в дизайні.

Ключові слова: наука дизайну, ідеологія дизайну, філософія дизайну.

ВСТУП

Знаменуючи собою любов до знання та мудрості, філософія є тією особливою сферою діяльності, яка в узагальненому вигляді вивчає найбільш суттєві характеристики і фундаментальні принципи реальності і пізнання, буття людини, її відносини зі світом як ставлення до природи, суспільства та духовного життя у всіх його проявах. Сприйняття філософії у якості форми людського світогляду та загального критичного підходу до пізнання, який можливо застосувати до будь-якого об'єкту чи концепції, на нашу думку, не заперечує й більш вузького її розуміння – як науки з певним предметом вивчення. Так, поєднання філософії з іншими науками – предметними галузями, на сьогодні, дає можливість окремо говорити про філософію логіки, математики, історії, естетики, релігії, права тощо.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Актуальність обраної теми розгляду ґрунтується на визнанні дизайну об'єктом і предметом науки. Відповідно до цього, маємо підстави й для окремого розгляду філософії дизайну – як науки, яка охоплює дослідження концептуально-ідеологічного підґрунтя дизайн-діяльності; виявлення компонентів цього підґрунтя та механізмів його формування чи корекції.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Взаємозв'язок науки дизайну і філософії відбувається завдяки їх спільному предмету розгляду – дизайну, а відмінність ґрунтується на різниці природи їх методології. Саме спосіб, а не предмет, який переломлюється через призму того чи іншого глобального підходу, стає вирішальним критерієм долученості до наукового чи філософського моменту дослідження. В силу власних особливостей, увага філософії виявляється зосередженою на тих підвалинах, на яких вже починає зароджуватися сфера наукового і які стають

для неї необхідною відправною точкою. За міркуванням М. Хайдеггера, «необхідне передбачається сутністю науки. Відповідно, варто було б очікувати, що наука сама також може виявити в середині самої себе це необхідне і визначити його як таке. Але як раз цього не відбувається, при чому тому, що подібне за своїм еством не можливе» [1, с. 346]. Так, в поняття «необхідного» М. Хайдеггер закладає ті великі об'єкти, без яких науки позбавляються власного сенсу. Для фізики це є природа, для психіатрії – людина, для філології – мова тощо. На його переконання, ніякій науці недоступно підійти до власного ества та виразити його, оскільки сама форма вираження, якою володіють ці науки, не передбачає такої можливості. «За допомогою математичних розрахунків ніяк не можливо з'ясувати, що таке є сама математика» [1, с. 346]. Тобто, відмінності між науковими дисциплінами відносяться до аспектів та проявів досліджуваного «необхідного» й ґрунтуються на порівнянні цих аспектів. Й, оскільки, наукове апіорі зосереджено й локалізовано власною територією, то участі в цьому процесі порівняння воно не приймає, а відносить його до компетенції сфери філософського, яка відіграє роль певного конструктора прошарку розмежування різних наукових галузей. На переконання М.М. Бахтіна, різниця між науковою і філософською методологіями полягає у тому, що перша займається опануванням теоретично важливих суджень, які самовільно розвиваються на основі іманентної їм законності, а інша є пов'язаною з безпосередньою присутністю в реальності та не наділена функцією самостійної будови власного теоретичного знання [2]. Фундаментальна несумірність змістовного (теоретичного, наукового) та формального (практичного, філософського), взаемовиключеність методологій наукового та філософського виявляє себе й у ставленні до свого об'єкту. Так, якщо наукова методологія вимагає від нього відповідності раніше встановленим категоріям, то філософська – у власному спогляданні реальності є відкритою до проявів її своєрідності та демонструє принциповий екзистенціально-феноменологічний характер філософського підходу в цілому. Тож, протилежність філософської науковій позиції полягає у тому, що не реальність має бути «співрозмірною» нашим уявленням про неї, а ми самі даній реальності.

Саме науковими дослідженнями зі сфери філософії дизайн вперше почав визначатися як специфічна діяльність, яка займається не лише опредмечуванням матеріальних людських потреб, а й оформленням певних духовних цінностей та реалізації в цій дизайнерській формі сутнісного змісту епохи. Завдяки результатам філософії стала й досить поширеною думка про універсальність природи дизайну – як потенційна ефективність спроможності дизайнерської форми до залучення людини й суспільства як у прояви соціального, соціокультурного тощо добра, так і, відповідно, у прояви зла, тобто одночасно бути інструментом і конструктивного, і деструктивного аспекту людської діяльності. Так, наприклад, за висловлюванням визнаної російської філософині з дизайну Н.Н. Мосорової, «дизайн, розвиваючи та збагачуючи власну філософську методологію, стає не супер-засобом, а місцем вивільнення і саморозвитку. Завданням дизайну стає максимальна конкретизація споживання, індивідуалізація результатів проекту, впровадження в практику дизайну методів співучасті. Дизайн ставить перед собою завдання,

пов'язані не лише з вирішенням проблем матеріального оснащення буття, а й цілком конкретні завдання, спрямовані на активізацію пасивного споживацтва» [3, с. 3-4]. Переконаливими є занепокоєння дослідниці щодо необхідності утримання дизайну в межах гуманістичних досягнень людства та підвищення захищеності суспільства й людини від деструктивності, яка часто приховується за оболонкою сучасного яскравого дизайну. Тож і проблематизація з'ясування та вибору методів, форм дизайну, спроможних максимально убезпечити світ від розвитку негативних сценаріїв, є своєчасною.

Ми погоджуємося з переконаннями Н.Н. Мосорової у тому, що «дизайну потрібні нові, сучасні філософські ідеї, які дозволять адекватно осмислити феномени сучасного дизайну в контексті актуальних проблем соціальної та індивідуальної життєдіяльності людини» [3, с. 8]. На рівні усвідомлення ця згода обумовлюється станом особливого захоплення, викликаним можливими перспективами використання дизайну в якості активного інтелектуального і творчого резерву гуманізації як суспільства в цілому, так і окремої особистості; доступністю розуміння логіки взаємозв'язку між новою дизайн-методологією і концептуальними змінами у сприйнятті й оцінці фактів історії дизайну, осмисленням й безпосереднім перетворенням професійних засад дизайну в умовах динаміки соціальних, економічних, екологічних змін, індивідуальними змінами етичного, естетичного чи культурного потенціалу споживача тощо.

ВИСНОВКИ

Розглянуті положення підтверджують наявність цілком конкретних точок дотику сфер дизайну та філософії. Відкриваючи подальші перспективи розвитку досліджень, вони актуалізують важливість залучення філософського підходу до осмислення ідеологічно-концептуальних проблем теоретичного й практичного аспектів розвитку сучасного дизайну.

ЛІТЕРАТУРА

1. Хайдеггер, М. Наука и осмысление. *Время и бытие: статьи и выступления*. СПб.: Наука, 2007. 621 с.
2. Бахтин, М. М. К философии поступка. *Собрание сочинений: в 7 т.* М: Русские словари, 2003. Т. 1. 959 с.
3. Мосорова Н.Н. Философия дизайна: социально-антропологические проблемы: автореф. дисс. ... д-ра философских наук: 09.00.13. Екатеринбург, 2001. 36 с.

SERHEIEVA N.

DESIGN AND PHILOSOPHY: IN SEARCH FOR POINT OF CONTACT

An analysis of the possibilities of philosophy in the context of the formation of modern design theory is presented. The justifications provided by the author are based on understanding the role of philosophy as: an important factor in the formation of the science of design, an irreplaceable tool for defining and expressing its essence, a significant means of correcting and retaining this essence within the humanistic values of mankind. The aim of the study was to identify these points of contact between the spheres of design and philosophy; their actualization in modern conditions of search of ideological and conceptual basis of practical activity in design.

Key words: science of design, ideology of design, philosophy of design.